

KÖNYVISMERTETÉS

E. WEBER: **Invasive plant species of the world: a reference guide to environmental weeds.**
CAB International Publishing, Wallingford, 2003, 548 pp. ISBN 0-85199-695-7

Az inváziós növényfajok által okozott problémákat világszerte növekvő figyelem kíséri. Bolygónk szinte valamennyi kontinensét érintik, de olykor még a tengerekben is zajlanak azok a – földtörténeti, történeti növényföldrajzi, evolúciós és ökológiai nézőpontból egyaránt mérföldkövet jelentő – biológiai eseménysorok, amelyek mind a természetes, mind a kultúr-ökorendszerekre kíméletlen hatással vannak, azok súlyos károsodását, gyakran széthullását is előidézzé. A „történetek” főszereplői, az inváziós növények – magyarul özön-növények – amelyekről nem készült eddig olyan átfogó, rendszerezett ismertetés, mint a jelen kötet. A szerző, dr. EWALD WEBER (1960–; Geobotanische Institut der ETH Zürich) az inváziós növények nemzetközi szakirodalmát figyelemmel kísérő kutatók előtt eddig sem volt ismeretlen. Egyrészt az Európában inváziós észak-amerikai *Solidago*- és a kaliforniai partvidéken hódító, hibridizáló *Carpobrotus*-fajokat érintő vizsgálatairól; másrészt Svájc és Európa inváziós növényfajainak áttekintése fűződik nevéhez.

„A világ inváziós növényfajai: a természetvédelmi gyomok tájékoztató kalauza” című könyve a szerző által legfontosabbnak tartott 450 inváziós növényfajt mutatja be. A cím második része arra utal, hogy nem tárgyalja a mezőgazdasági gyomokat (agricultural weeds), hanem csak a természetes, illetve természetközeli élőhelyeket veszélyeztető ún. nem-mezőgazdasági (non-agricultural), más néven természetvédelmi gyomoknak (environmental weeds) minősülő inváziós fajokra koncentrálna. A művet a biológiai inváziók világszerte egyik legtekintélyesebb szakértője, H. A. MOONEY (Stanford Egyetem, Kalifornia) ajánlja az előszóban az olvasók figyelmébe. A kötet terjedelméhez képest rövid bevezető fejezet világítja meg a növényi inváziók problémakörét. Az adatbázis-jellegű könyv főtömegét az egyes inváziós növényfajok ismertetése adja. Oldalanként egy-egy faj bemutatása szerepel formában, az alábbi szempontok szerint: tudományos név, család, életforma, legfontosabb szinonimák, esetleges gazdasági felhasználás, földrajzi elterjedés, a faj által megszállt élőhely-típusok, rövid alakutani leírás, a faj ökológiája és az ellene való védekezés lehetőségei. Mindezt egy vagy több irodalmi hivatkozás sorszámai zárják. A gazdasági felhasználás különböző kategóriái közül leggyakrabban a dísznövényi alkalmazás szerepel. Ebből látszik, hogy ezek közül kerül ki a legtöbb invázióssá váló növényfaj, ami az újonnan kultúrába veendő növények inváziós képesség szempontjából való tesztelésének fontosságára hívja fel a figyelmet. A földrajzi elterjedést bemutató egység kontinensenként, valamint az azokon belüli főbb kontinensrészenként tagolt, ahol különböző jelek mutatják, hogy az adott faj hol i) honos, ii) inváziós, illetve iii) behurcolt, meghonosodott, de nem inváziós, vagy inváziós mivolta nem tisztázott. Az ezeket követő leíró részek tömörek, de átfogóak, jól használhatóak. Az irodalmi hivatkozások száma összességében tekintélyes (1462), de magyar vonatkozásban szegényes, csak négy munkát idéz (*Solidago*: BOTTA-DUKÁT és DANCZA 2001, *Robinia*: KERESZTESI 1983, *Amorpha*: SZENTESI 1999, *Ailanthus*: ÚDVARDY 1998). A könyvet színfajtajegyzék és elsősorban morfológiai szakszavakat tartalmazó fogalomtár zárja.

Statisztikai értékelés nem volt célja a könyvnek. Amennyiben erre mégis vállalkozik az olvasó, úgy az alábbiakat állapíthatja meg: a 450 faj 96 családba tartozik, amelyből az első tíz: Poaceae (76 faj), Fabaceae (50), Asteraceae (37), Rosaceae (20), Solanaceae (14), Iridaceae (11), Myrtaceae (11), Oleaceae (10), Liliaceae (8), Pinaceae (8). A Magyarországon jelentős természetvédelmi gyomok közül az alábbiak nem szerepelnek: *Aster lanceolatus*, *A. P. salignus*, *Bidens frondosa*, *Fallopia P. bohemica*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Heraclium sosnowskyi*, *Impatiens parviflora*, *Phytolacca americana*, *Parthenocissus inserta*, *Rudbeckia laciniata*, *Vitis riparia*, *Xanthium italicum*. Európai kitekintésben hiányoznak pl.: *Fallopia sachalinensis*, *Mycelis muralis* (Írország), *Paspalum vaginatum* (Olaszország), *Vaccinium corymbosum P. angustifolium* (Németország). A világ más területein pedig: *Eucalyptus resinifera* (Mexikó), *Heterotheca subaxillaris* (Izrael), *Rubus moluccanus* (Tahiti). A könyv persze aligha lehetne teljes, hiszen időről-időre újabb inváziós növények tűnnek fel a világ számos térségében, s az inváziós növények száma is túlságosan nagy ahhoz, hogy ilyen léptékben egy könyvben ismertethetőek lennének. Ezért alapos válogatás után csak a legfontosabb özönnövények kerültek be. Érdekeséggéppen villantsunk fel néhány példát a más kontinenseken inváziós európai fajokra: *Anthoxanthum odoratum* (Chile, Argentína, Ausztrália), *Cirsium palustre* (Észak-Amerika: Nagy-Tavak), *Iris pseudacorus* (Ausztrália, Új-Zéland), *Ornithogalum umbellatum* (Ausztrália, USA), *Populus alba* (Ausztrália, Dél-Afrika).

A keményborítós kiadású könyv ízléses kivitelű, oldalai jól áttekinthetően, szellősen szerkesztettek. Amennyiben mégis felmerülne bennünk némi általános hiányérzet, annak fő oka talán az ábraanyag teljes mellőzése. Noha a költségeket minden bizonnyal jelentősen megnöveli, mégis azt kell mondanunk, hogy az egyébként is nagyszerű munkát megkoronázhatta volna minden fajról legalább egy közeli kép, esetleg egy további állományfénykép bekerülése. A könyv használhatósága így nagyban nőhetett volna, jóval szélesebb olvasói rétegeknek szólva. Mindazonáltal biztosan fontos kézikönyve lesz a növényökológiával, természetvédelemmel és a gyom-tudománnyal foglalkozó kutató- és gyakorlati szakembereknek egyaránt.